

Sygn. akt II CSK 826/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Bogumiła Ustjanicz

Protokolant Agnieszka Łuniewska

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości "P. R. D. i M." Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej

z siedzibą w B.

przeciwko Skarbowi Państwa – Naczelnikowi Urzędu Skarbowego

w Ł. i M. F. - Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym

w J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 8 września 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej Skarbu Państwa

Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ł.

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 25 czerwca 2015 r.,

oddala skargę kasacyjną;

zasądza od Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego

w Ł. na rzecz Syndyka Masy Upadłości "P. R. D. i M." Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w B. kwotę 1800

(jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 23 czerwca 2015 r. oddalił apelacje obu pozwanych: Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ł. oraz M. F. – Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w J. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 20 października 2014 r. zasądającego od tych pozwanych na rzecz P. R. D. i M. SA w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w B. kwotę 161.085 złotych z odsetkami, z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez któregośkolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z nich do wysokości spełnionego świadczenia.

Sąd ustalił, że pozwany M. F. - Komornik Sądowy wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko P. R. D. i M. SA z siedzibą w B., dokonał zajęcia ruchomości stanowiących własność dłużnika, po czym sprzedał je na licytacji w dniach 5 i 19 lipca 2013 r. Dnia 25 lipca 2013 r. Syndyk poinformował pozwanego Komornika, iż w dniu poprzednim została przez Sąd ogłoszona upadłość likwidacyjna dłużnika. W dniu 12 sierpnia 2013 r. Syndyk zwrócił się pisemnie do pozwanego Komornika, by przelał uzyskane w toku postępowania egzekucyjnego przeciwko upadłemu, a nierozdysponowane jeszcze środki, na wskazany rachunek bankowy. Mimo tego 12 dni później, tj. w dniu 24 sierpnia 2013 r. pozwany Komornik wpłacił na rachunek pozwanego Skarbu Państwa - Urzędu Skarbowego w Ł. 161.050 zł tytułem podatku VAT należnego od sprzedaży w dniach 5 i 19 lipca 2013 r. ruchomości stanowiących własność dłużnika.

Sąd uznał, że pozwany Komornik wbrew zakazowi z art. 146 ust. 1 i 2 p.u.n. przelał na rzecz pozwanego Skarbu Państwa sumę 161.050 zł wyegzekwowaną w postępowaniu egzekucyjnym tytułem podatku VAT, pomniejszając przez to o tę sumę masę upadłości, co stanowiło delikt powodujący jego odpowiedzialność w oparciu o art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji. Odnośnie zaś do pozwanego Skarbu Państwa, to przekazanie sumy 161.050 zł nastąpiło bez podstawy prawnej, a świadczenie jako nienależne na podstawie art. 410 § 2 w zw. z art. 405 k.c. podlega zwrotowi stronie powodowej.

Wyszedł przy tym z założenia, że tylko wierzytelności w postaci podatków powstałe po dacie ogłoszenia upadłości stanowiące wydatki postępowania upadłościowego, obejmujące likwidację majątku upadłego, zaliczane są do kosztów takiego postępowania z mocy samego prawa i podlegają zaspokojeniu z funduszy masy upadłości (art. 342 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 230 ust. 2 p.u.n.).

Skarga kasacyjna pozwanego Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ł. od wyroku Sądu Apelacyjnego – oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 410 § 2 w zw. z art. 405 k.c. oraz art. 146 ust. 2 i 91 ust. 1 p.u.n., a także art. 230 ust. 1 i 2 p.u.n., 342 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 343 ust. 1, 236 ust. 1 i 4 91 ust. 1 p.u.n. w zw. z art. 4, 5, 6, 21 § 1 pkt 1 47 § 2 i 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz. U. 2015 r., poz. 613 ze zm.), art. 18, 19a ust. 1, 99 ust. 1 i 12, 103 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (jedn. tekst: Dz. U. 2011 r., nr 177, poz. 1054 ze zm.), i zmierza do uchylenia tego wyroku i zmiany wyroku Sądu Okręgowego przez oddalenie powództwa w całości bądź przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zarzutów skargi kasacyjnej sprowadza się do stanowiska, że skarżący nie jest wzbogacony, gdyż z naruszeniem wskazanych w skardze przepisów Sąd Apelacyjny pominął, iż podatek VAT od sprzedaży egzekucyjnej ruchomości Upadłego podlegał zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym jako wierzytelność pierwszej kategorii, należał bowiem do kosztów tego postępowania w rozumieniu art. 342 ust. 1 pkt 1 p.u.n. U podłoża tego stanowiska legło założenie, że zarówno upadłość, jak i postępowanie egzekucyjne ma na celu przymusowe zaspokojenie wierzytelności, w okolicznościach sprawy, przez likwidację majątku, a także pogląd, iż zobowiązanie podatkowe (należność podatkowa) z tytułu podatku VAT za miesiąc lipiec powstało(a) po zakończeniu okresu rozliczeniowego, a więc po ogłoszeniu upadłości, przeto nie podpada pod art. 91 p.u.n., gdyż *de facto* nie istniało w chwili jej ogłoszenia.

Z art. 146 p.u.n. wynika, że postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości, wszczęte przed

ogłoszeniem upadłości, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości, a po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości ulega umorzeniu z mocy prawa. W czasie postępowania upadłościowego jest także niedopuszczalne wszczęcie postępowań egzekucyjnych z masy upadłości przeciwko upadłemu.

Skutki zawieszenia postępowania egzekucyjnego podlegają ocenie według art. 179 § 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., co oznacza, że w okresie zawieszenia organ egzekucyjny nie podejmuje żadnych czynności, a zatem także nie przekazuje wierzycielowi egzekwującemu uzyskanych wcześniej, a do czasu ogłoszenia upadłości, nierozdysponowanych kwot. W myśl art. 146 ust. 2 p.u.n., kwoty te jako "niewydane" podlegają przelaniu do masy upadłości. Dzień wydania przez Sąd postanowienia o ogłoszeniu upadłości wprowadza cezurę czasową w zakresie ustalenia stanu zobowiązań i regulowania należności upadłego. Stan istniejący na dzień ogłoszenia upadłości podlega zgłoszeniu sędziemu komisarzowi przez wszystkich wierzycieli celem zaspokojenia z masy upadłości. To samo dotyczy także należności podatkowych nie związanych z likwidacją składników masy upadłości, które powinny być w kwestii zaspokojenia z masy - poddane działaniu tych przepisów, z wyłączeniem przepisów prawa podatkowego. W szczególności przy zachowaniu kolejności wyznaczonej przepisami art. 342 p.u.n. Przepisy prawa upadłościowego i naprawczego mają bowiem charakter szczególny w stosunku do przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz. U. 2015, poz. 613 ze zm.). W art. 342 p.u.n. przewidziano odrębną kolejność zaspokojenia wierzytelności z masy upadłości, łącząc je w grupy według zasady pierwszeństwa. Przyświecające temu podziałowi względy publicznoprawne lub celowościowe sprawiły, że wierzytelności - umieszczone w tym artykule jako wierzytelności dalszej kategorii - mogą być zaspokojone dopiero po całkowitym zaspokojeniu kategorii poprzedzających.

W art. 342 p.u.n. przewidziano pięć kategorii należności. Zgodnie z kolejnością zaspokajania wierzycieli określoną w tym przepisie koszty postępowania upadłościowego należą do kategorii pierwszej i syndyk może je zaspokajać w miarę wpływania do masy upadłości stosownych sum (art. 343

ust. 1 p.u.n.). Do dalszej kategorii należałoby zaliczyć podatki i daniny publiczne nie zaliczone do kosztów postępowania upadłościowego na podstawie art. 230 p.u.n.

Kluczowym przeto zagadnieniem, w świetle przytoczonego na wstępie stanowiska skarżącego, jest możliwość zaliczenia do kosztów postępowania upadłościowego, w rozumieniu art. 230 p.u.n., kwoty 161.050 zł zapłaconej w postępowaniu egzekucyjnym tytułem podatku VAT od sprzedaży ruchomości, które nie weszły do masy upadłości.

Artykuł art. 230 p.u.n. taksatywnie wymienia koszty postępowania upadłościowego. Zgodnie z jego ust. 1 do kosztów tego postępowania zalicza się opłaty sądowe i wydatki niezbędne dla osiągnięcia celu postępowania. Co należy do wydatków postępowania, wynika w zasadzie z art. 230 ust. 2 p.u.n. Do tych wydatków należą podatki i daniny publiczne należne za okres po ogłoszeniu upadłości. Inaczej mówiąc, w przypadku podatków kosztami postępowania upadłościowego są jedynie należności podatkowe ale, co wymaga podkreślenia, poniesione na likwidację składników masy upadłości. A zatem w świetle art. 230 ust. 2 ustawy p.u.n. należności podatkowych, które nie są związane z likwidacją składników masy upadłości, nie można uznać za koszty postępowania upadłościowego. W konsekwencji niepodobna podzielić stanowiska skarżącego, że pozwany nie jest wzbogacony kosztem masy upadłości, gdyż uzyskana z tego mienia kwota podatku VAT należała do kategorii pierwszej i podlegała zaspokojeniu przez Syndyka w miarę wpływania do masy upadłości stosownych sum. Przeto podstawowy zarzut naruszenia art. 410 § 2 w zw. z art. 405 k.c. nie mógł się ostać

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

aj

eb

